

שלום מנחם,

הנה חוות דעתי בנושא ברכות השחר בבית הכנסת:

ברכות השחר נקבעו לפי סדר השכמת הבוקר, ובתחילה בירך אדם על כל פעולה לחוד, עד שבאו חכמים וקבעו כי הברכות יאמרו מתוך הסידור וכל הברכות יחדיו לאחר השכמת הבוקר לפני התפילה. (לגבי על נט"י ואשר יצר נחלקו הפוסקים האם לומר מיד לאחר הנטילה, או בתוך הברכות).

השו"ע או"ח סי' מו פסק כי יש לאמרן בבית הכנסת בציבור מפני עמי הארצות שלא יודעים לברך ויצאו ידי חובה על ידי החזן, ולפי חלק מהאחרונים יוצאים ידי חובה אפילו אם לא עונים אמן. וכבר פסקו על זה כמה מן האחרונים כי אם לא היה מנין בשעה שאומר הש"צ את הברכות, לא יצאו עמי הארצות ידי חובתם. המשנה ברורה שם ס"ק יג פוסק שכיום אין הקהל יוצא ידי חובה, כיון שהקהל כבר אין בו עמי הארצות שאינם יודעים לברך, ולכן יברך כל אחד לעצמו.

הרבי מלובאביץ' ואחרים העלו חשש שמא יתכוון אדם לצאת ידי חובה לאחר שבירך בעצמו ונמצא מברך ברכה לבטלה. ואחרים עוד חששו שמא יהיו אלו שיתרגלו שאומר הש"צ ולא יאמרו ברכות השחר אם מתפללים בבית או אם מתפללים במנין שלא אומרים ברכות השחר ע"י הש"צ, ופסק וכי אין לומר ע"י הש"צ, ויש להזהיר את הקהל לומר כ"א בעצמו, גברים ונשים.

לפני מספר שנים לא ארוך, בעיקר בעקבות העובדה שלא היה מנין אנשים בזמן בתפילת שחרית בקהילה, החליט מאן דהו מהחברים לומר ברכות השחר, כיוון שהמתינו תמיד לקדיש (לפחות במנין ראשון). הבעתי אז את דעתי שאין צורך לחכות לקדיש, ואין צורך לומר ברכות השחר, אולם כיוון שלצערי איני נוכח באופן קבוע בתפילה בקהילה, הדבר הפך לקבע.

הואיל ומנהג הקהילה מאז ומעולם היה שלא לומר, ולא היה זה בגלל עצלות, אלא כיוון שזה היה מנהג הקהילות שאינן חסידיות באירופה, איני רואה סיבה שלא לחזור למנהג להתחיל בי"ג מידות של ר' ישמעאל ובקדיש דרבנן. שוב, ברכות השחר הן ברכות פרטיות, שמעולם לא נתקנו לאמרן במנין, אלא בבית, בעת ההשכמה, מתיחת האברים, ההתלבשות וכו', והן הגיעו לבית הכנסת רק למען עמי הארצות, שיענו אמן. וכיוון שבקהילה שלנו אין עמי הארצות ח"ו, הרי הדבר ברור שכל אחד ראוי שיאמר בעצמו, עם יציאתו מביתו, או עם כניסתו לבית הכנסת, ואין צורך שיאמרן החזן.

שלמה וילק